

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Харків
2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»**

для студентів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2024**

Посібник для практичних занять з навчальної дисципліни «Міжнародне кримінальне право» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» / за заг. ред. О. В. Сенаторової. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 35 с.

У к л а д а ч і : ПОГОРСЛОВА Юлія Олександрівна,
СЕНАТОРОВА Оксана Василівна,
СТЕШЕНКО Володимир Миколайович

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 11 від 24 травня 2024 р.)
Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри міжнародного права
(протокол № 11 від 30 червня 2025 р.)

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2024

ЗМІСТ

МОДУЛЬ 1. Вступ до міжнародного кримінального права і міжнародного гуманітарного права.....4

Заняття 1. Становлення, сучасний стан та місце міжнародного кримінального права в системі міжнародного права.....4

Заняття 2. Міжнародне гуманітарне право: поняття та особливості.....7

Заняття 3. Міжнародне гуманітарне право: «право Гааги» і «право Женеви».....11

Заняття 4. Національна кримінальна юрисдикція та юрисдикційні імунітети.....16

МОДУЛЬ 2. Міжнародна кримінальна юстиція 19

Заняття 5. Еволюція і сучасні виклики міжнародної кримінальної юстиції.....19

Заняття 6. Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція, процедура провадження.....22

МОДУЛЬ 3. Міжнародні і транснаціональні (конвенційні) злочини.....25

Заняття 7. Поняття та особливості міжнародних злочинів. Засади міжнародної кримінальної відповідальності.....25

Заняття 8. Поняття та особливості злочину геноциду і злочинів проти людяності.....27

Заняття 9. Поняття та особливості злочину агресії і воєнних злочинів.....29

Заняття 10. Транснаціональні (конвенційні) злочини.....31

МОДУЛЬ 1.

Вступ до міжнародного кримінального права і міжнародного гуманітарного права

З а н я т т я 1.

Становлення, сучасний стан та місце міжнародного кримінального права в системі міжнародного права

П л а н

1. Міжнародне кримінальне право як складовий елемент правового комплексу – міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю.

2. Історія зародження та становлення міжнародного кримінального права.

3. Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного публічного права: поняття, предмет.

4. Ієрархія джерел міжнародного кримінального права.

5. Міжнародні договори як джерела міжнародного кримінального права.

6. Міжнародно-правовий звичай як джерело міжнародного кримінального права.

7. Судовий прецедент як джерело міжнародного кримінального права.

8. Рішення міжнародних організацій та загальні принципи права як джерело МКП.

9. Загальні принципи міжнародного кримінального права: принцип законності, принцип індивідуальної кримінальної відповідальності, недопустимість посилення на посадовий стан, відповідальність командирів, незастосування строків давності.

10. Співвідношення міжнародного кримінального права з іншими інститутами норм та галузями міжнародного публічного права (інститут відповідальності держав, міжнародне гуманітарне право, право миру та безпеки, міжнародне право прав людини).

Завдання

1. Які історичні події зародження та становлення міжнародного кримінального права здійснили найбільший вплив на його кодифікацію?
2. Що представляє собою міжнародне кримінальне сьогодні?
3. Які міжнародні кримінальні трибунали ad hoc ви знаєте, в чому їх особливості?
4. Які гібридні (інтернаціоналізовані, змішані) кримінальні суди Ви знаєте? Які особливості гібридних кримінальних судів?

Список літератури:

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf

Сенаторова О. В. Принципи Нюрнберзького процесу як основа міжнародної кримінальною юстиції. *Theory and practice of jurisprudence*. 2011. Том 1. Вип. 1. С. 51–51.

Claude E. Welch, J. and Ashley F. Watkins. Extending Enforcement: the Coalition for the International Criminal Court. *Human Rights Quarterly*. 2011. Vol. 33. P. 927-1031. URL: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r27269.pdf>

Documenting international crimes and human rights violations for accountability purposes: Guidelines for civil society organizations. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-06/ICC-Eurojust-CSO-Guidelines-Eng.pdf>

International Criminal Tribunal for Rwanda Statute 1994. URL: https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/legal-library/100131_Statute_en_fr_0.pdf

International Criminal Tribunal for Rwanda. URL: <https://unictr.irmct.org/>

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia Statute 1993. URL:

https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

URL: <https://www.icty.org/>

Jeschek H.-H. The General Principles of International Criminal Law Set Out in Nuremberg, as Mirrored in the ICC Statute. *Journal of International Criminal Justice*. 2004. № 2 (1). P. 38–55.

URL: <https://sci-hub.se/10.1093/jicj/2.1.38>

Kelsen H. Will the judgment in the Nuremberg Trial Constitute a Precedent in International Law? *International Law Quarterly*. 1947. Vol. 1. № 2. P. 153-174. URL:

https://www.researchgate.net/publication/320192356_Will_the_judgment_in_the_Hague_trial_constitute_a_precedent_in_international_law#fullTextFileContent

London Agreement 1945 and the Charter of the Nuremberg Tribunal. URL:

https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf

Nuremberg Trials Project. URL:

<https://nuremberg.law.harvard.edu/>

Residual Special Court for Sierra Leone. URL:

<https://rscsl.org/>

Special proclamation by the Supreme Commander for the Allied Powers at Tokyo 1946 and the Charter of the Tokyo Tribunal.

URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.3_1946%20Tokyo%20Charter.pdf

The Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia.

<https://www.eccc.gov.kh/en#section-block-khmer-rouge>

З а н я т т я 2.

Міжнародне гуманітарне право: поняття та особливості

П л а н

1. Історичний розвиток міжнародного гуманітарного права.
2. Поняття та предмет міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного публічного права.
3. Джерела міжнародного гуманітарного права:
  - 3.1. Міжнародні договори.
  - 3.2. Міжнародні звичаї.
  - 3.3. Судові рішення.
  - 3.4. Рішення міжнародних організацій, доктрина та «м'яке право».
4. Принципи міжнародного гуманітарного права:
  - 4.1. Баланс між військовою необхідністю і гуманністю.
  - 4.2. Принцип розрізнення.
  - 4.3. Принцип пропорційності.
  - 4.4. Принцип застосування запобіжних заходів.
5. Міжнародне гуманітарне право і право колективної безпеки: *jus in bello*, *jus ad bellum*
6. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне кримінальне право: серйозні порушення норм міжнародного гуманітарного права.
7. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне прав людини: грубі порушення прав людини.
8. Поняття «збройний конфлікт». Міжнародний і неміжнародний збройні конфлікти, їх правові режими і типологія.
9. Міжнародний збройний конфлікт: сторони і ознаки.
10. Неміжнародний збройний конфлікт: ознаки, сторони і правовий режим.
11. Опосередкований (проху) збройний конфлікт.

12. Правова кваліфікація російсько-українського збройного конфлікту.

Завдання

1. В столиці держави Астарта внаслідок вибуху бомби гинуть цивільні особи. Відповідальність за цей акт бере на себе організація, члени якої переховуються на території сусідньої держави Бариста. В якості репресалій на табір, в якому, можливо, перебувають особи, що підклали бомбу, військово-повітряні сили постраждалої Астарты здійснюють наліт, внаслідок якого зруйновано завод і дитячий садок, загинули баристяни.

Питання:

1.1. Чи повинні ці факти розглядатися в світлі МГП? Визначте правомірність факту нальоту, вчиненого в якості репресалій.

1.2. Що говорять Додаткові протоколи до Женевських конвенцій 1977 р. про напади і порядок проведення військових операцій?

1.3. Ви радник Міністерства оборони держави, що здійснила наліт. Яким чином Ви поясните дії ВПС Вашої держави?

1.4. Якими мають бути дії постраждалої держави?

2. Які вимоги «загального тесту» контролю, розробленого Міжнародним кримінальним трибуналом щодо колишньої Югославії у справі Душко Тадіча?

3. З якого моменту почався збройний конфлікт в Україні?

Список літератури:

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf

Сайт Міжнародного кримінального суду <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс: навчальний посібник. Київ: Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2020. 397 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2836>

Marco Sassòli, Antoine Bouvier and Anne Quintin, How Does Law Protect in War? ICRC, Geneva, 2011, Vol. I, Chapter 2: International humanitarian law as a branch of public international law. P. 121-136. URL: <https://casebook.icrc.org/law/fundamentals-ihl/#toc-b-international-humanitarian-law-as-a-branch-of-public-international-law>

Interview with Peter Wallensteen. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873.pdf>

Carswell, Andrew J. Classifying the conflict: a soldier's dilemma. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-7.pdf>

Ois-Bernard, Huyghe Franc. The impurity of war. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-2.pdf>

Bartels, Rogier. Timelines, borderlines and conflicts. The historical evolution of the legal divide between international and non-international armed conflicts. *International Review of the Red Cross*. Volume 91. Number 873, March 2009. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-873-3.pdf>

Kozera, C., Bernat, P., Gürer, C., Popławski, B., and Sözer, M. A. 'Game of Proxies – Towards a new model of warfare: Experiences from the CAR, Libya, Mali, Syria, and Ukraine'. *Security and Defence Quarterly*. № 31(4), 2020. P. 77-97. URL: <https://securityanddefence.pl/pdf-131787-61111?filename=Game%20of%20Proxies%20%20Towards.pdf>

Gürer Cüneyt, Kozera Cyprian Aleksander. Introduction to the Special Issue 'Proxy forces in modern warfare'. *Security and Defence*

Quarterly. № 31(4). P. 11-15. URL: <https://securityanddefence.pl/pdf-132287-61113?filename=Introduction%20to%20the.pdf>

Звіт Прокурора МКС щодо дій з попереднього вивчення ситуацій в 2019 р. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2019-PE-Report-UKR.pdf>

Звіт Прокурора МКС щодо дій з попереднього вивчення ситуацій в 2020 р. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2020-PE/2020-pe-report-ukr-rus.pdf>

Site ICC. Situations under investigations. Ukraine. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>

Хенкерс Жан-Мари, Досвальд-Бек Луїза. Звичаєве міжнародне гуманітарне право: пер. с англ. Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules: Cambridge University Press, 2006. 818 с. URL: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/ru/assets/files/other/customary.pdf>

Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text

Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів

неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text

IV Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена Наказом Міністерства Оборони України 23.03.2017 № 164 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>

ICC Prosecutor Karim A. A. Khan QC visits Kharkiv, Ukraine on 15 June 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/icc-prosecutor-karim-khan-qc-visits-kharkiv-ukraine-15-june-2022>

З а н я т т я 3.

Міжнародне гуманітарне право: «право Гааги» і «право Женеви»

П л а н

1. Категорії воюючих і невоюючих осіб.
2. Правовий статус і категорії комбатантів.
3. Захист жертв збройних конфліктів:
  - 3.1. Поранені, хворі і потерпілі від корабельної аварії, які перестали брати участь чи не брали участі у військових діях.
  - 3.2. Військовополонені.
  - 3.3. Цивільні особи, які через конфлікт чи окупацію перебувають під владою сторони, громадянство якої вони не мають.
  - 3.4. Медичний та релігійний персонал.
  - 3.5. Парламентарі.
  - 3.6. Персонал цивільної оборони.

3.7. Персонал, призначений для захисту культурних цінностей.

4. Цивільні та військові об'єкти, об'єкти подвійного призначення, особливо захищені об'єкти.

5. Заборонені методи (військова тактика) ведення збройної боротьби.

6. Заборонені засоби (види зброї) ведення військових дій.

7. Правові аспекти застосування ядерної зброї. Застосування сучасних технологій під час збройного конфлікту: автономна зброя, кібератаки, дрони.

Завдання

1. Одна з держав-учасниць Женевських конвенцій не визнає стану війни з іншою державою, заявляючи, що просто проводить операції з підтримки порядку. Після жорстоких боїв командуючі обома супротивними формуваннями проголошують перемир'я для надання допомоги пораненим. Група співробітників Червоного Хреста направляються у місце боїв, і збройному солдату доручають охорону цієї групи. Спочатку співробітники допоміжної служби Червоного Хреста надають допомогу пораненому солдату супротивника, який пізніше, коли вони переходять до інших поранених, за їх спиною стріляє в солдата, що їх супроводжує, але при цьому промахається. Цей солдат намагається вистрілити у відповідь в «снайпера», який піднімає руки в знак того, що він здається в полон.

Питання:

- 1.1. Яке значення має факт невизнання стану війни?
- 1.2. В якому документі можна знайти правові норми для такого перемир'я?
- 1.3. Чи може солдат супроводжувати службу Червоного Хреста?
- 1.4. Що ви думаєте про поведінку пораненого і реакцію солдата?
- 1.5. Чи містяться норми, застосовні до цієї ситуації, у Протоколі I?

2. Керівник системи водопостачання міста, окупованого супротивником, відчуває докори сумління: він вважає своїм обов'язком брати участь у забезпеченні водою населення свого міста, проте не хоче працювати на окупуючу державу, оскільки вважає, що згодом його звинуватять у співробітництві з ворогом.

Питання:

2.1. Чи може окупуюча держава знімати державних службовців з їх посад або примушувати їх залишатися на своїх посадах?

2.2. Чи може цей службовець згодом бути обвинуваченим у співпраці з окупуючою державою?

2.3. Якщо цей службовець залишить посаду, на кого ляже зобов'язання забезпечити населення водою?

2.4. Які статті передбачають таку відповідальність?

3. Захист біженців та внутрішньо-переміщених осіб. Гуманітарна допомога під час збройних конфліктів.

4. Охарактеризуйте заборону вербування дітей, заборона примусу до участі у воєнних діях проти власної країни, заборона використання як живих щитів, заборона тероризування цивільного населення, заборона депортації та примусового переміщення.

5. Надайте характеристику правового режиму окупації, прав і обов'язків контролюючої влади щодо цивільного населення окупованої території.

6. Наведіть приклади військових об'єктів.

7. Чи є об'єкт подвійного призначення законним об'єктом для нападу?

8. Яким є статус військових об'єктів, на яких знаходяться цивільні?

9. Яким є статус цивільних об'єктів, на яких знаходяться військові?

Список літератури:

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf

Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс: навчальний посібник. Київ: Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2020. 397 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2836>

Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text

Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_153#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text

IV Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена Наказом Міністерства Оборони України 23.03.2017 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>

Декларація про невикористання куль, що легко розгортаються чи спліскуються від 29.07.1899 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_196#Text

Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_157#Text

Протокол про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_722#Text

Другий Протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 р. від 26 березня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99#Text

Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів від 17 червня 1925 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_198#Text

Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та їх знищення від 10 квітня 1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_054#Text

Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_182#Text

Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_103#Text

Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибірккову дію від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_266#Text

Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення від 18 вересня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_379#Text

Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище від 10 грудня 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_258#Text

Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_168#Text

Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_098#Text

Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів та в його надрах ядерної зброї та інших видів від 11 лютого 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_385#Text

Конвенція по касетним боєприпасам 2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k20#Text

Договір про заборону ядерної зброї 2017 р. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch_XXVI_9.pdf

З а н я т т я 4.

Національна кримінальна юрисдикція та юрисдикційні імунітети

П л а н

1. Поняття юрисдикції у доктрині та міжнародно-правових документах.
2. Юрисдикція держави: поняття та види.
3. Екстериторіальна національна кримінальна юрисдикція.
4. Кримінальне законодавство України про юрисдикцію.
5. Універсальний принцип національної кримінальної юрисдикції.

6. Імунітет вищих посадових осіб у міжнародному праві.

Завдання

1. Опишіть історичні приклади застосування принципу універсальної юрисдикції (справа Ейхмана, справа Піночета, справа Міжнародного Суду ООН «Демократична Республіка Конго проти Бельгії (2000)»).

2. «Par in parem non habet imperium»: Імунітет глав держав та високих посадових осіб від юрисдикції інших держав. Чи можуть держави світу почати кримінальне переслідування Путіна і Лаврова за злочин агресії та інші злочини, імовірно вчинені ними в Україні?

3. Яка юрисдикція діє на іноземному військовому морському судні, що перебуває в територіальному морі України?

4. Яка юрисдикція діє в Антарктиді; на приватному судні у відкритому морі, на міжнародній космічній станції?

Список літератури:

Kreb, Claus. Universal Jurisdiction over International Crimes and the Institut de droit international. *Journal of International Criminal Justice*. 2006. 25 p. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/44a03d/pdf>

Einarsen Terje The Concept of Universal Crimes in International Law. FICHL Publication Series, 2012. No. 14. 361 p. URL: https://www.fichl.org/fileadmin/fichl/documents/FICHL_14_Web.pdf

United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property 2004. URL: https://treaties.un.org/doc/source/recenttexts/english_3_13.pdf

O’Keefe Dr Roger Immunity Ratione Materiae from Foreign Criminal Jurisdiction and the Concept of “Acts Performed in an Official Capacity”. URL: <https://rm.coe.int/1680097836>

Wilt Harmen van der Immunities and the International Criminal Court. Published online by Cambridge University Press: 26

May 2019. P. 595-613. URL:
<https://pure.uva.nl/ws/files/163401093/immunities-and-the-international-criminal-court.pdf>

Batros, Ben, A Confusing ICC Appeals Judgment on Head-of-State Immunity, 7 May 2019. URL:
<https://www.justsecurity.org/63962/a-confusing-icc-appeals-judgment-on-head-of-state-immunity/>

Escobar Hernández, Concepción, Immunity of State Officials from Foreign Criminal Jurisdiction, Second report on immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction (Doc. A/CN.4/661, 4 April 2013). URL:
<https://digitallibrary.un.org/record/748850?ln=ru&v=pdf>

Foakes, Joanne, Immunity for International Crimes? Developments in the Law on Prosecuting Heads of State in Foreign Courts, 1 November 2011. URL:
https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Law/bp1111_foakes.pdf

International Justice Resource Center, Universal Jurisdiction. URL:
<https://ijrcenter.org/cases-before-national-courts/domestic-exercise-of-universal-jurisdiction/>

Kiyani, Asad G., Elisions and Omissions: Questioning the ICC's Latest Bashir Immunity Ruling, 8 May 2019. URL:
<https://www.justsecurity.org/63973/elisions-and-omissions-questioning-the-iccs-latest-bashir-immunity-ruling/>

Sadat, Leila Nadya, Why the ICC's Judgment in the Al-Bashir Case Wasn't So Surprising, 12 July 2019. URL:
<https://www.justsecurity.org/64896/why-the-iccs-judgment-in-the-al-bashir-case-wasnt-so-surprising/>

Salgado Doval, Irene, The immunity of acting and former heads of State from national and international criminal Courts, 09/20 EN. URL:
<https://jean-monnet-saar.eu/wp-content/uploads/2020/09/Immunity-of-acting-and-former-heads-of-state-from-national-and-international-criminal-courts.pdf>

МОДУЛЬ 2.

Міжнародна кримінальна юстиція

З а н я т т я 5.

Еволюція і сучасні виклики міжнародної кримінальної юстиції

П л а н

1. Розвиток міжнародної кримінальної юстиції.
2. Нюрнберзький військовий трибунал: юрисдикція, судоустрій, процедура провадження і правова оцінка діяльності.
3. Токійський військовий трибунал: юрисдикція, судоустрій, процедура провадження і правова оцінка діяльності.
4. Міжнародний кримінальний трибунал щодо колишньої Югославії: юрисдикція, судоустрій, процедура провадження і правова оцінка діяльності.
5. Міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди: юрисдикція, судоустрій, процедура провадження і правова оцінка діяльності.
6. Гібридні кримінальні суди (спеціальні судові склади Округового суду Ділі в Східному Тиморі, Надзвичайні палати в судах Камбоджі, Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне, суди в Косово, палата військових злочинів у Боснії і Герцеговині та Спеціальний трибунал по Лівану).
7. Сучасні проблеми діяльності Міжнародного кримінального суду.

Завдання

1. Назвіть особливості Міжнародного кримінального суду (МКС), що відрізняють його від інших Трибуналів.
2. Окресліть передумови та перспективи закріплення «екоциду» в якості міжнародного злочину.
3. Чи існують проблеми фінансування діяльності Міжнародного кримінального суду?»?

4. Окресліть діяльність Цільового фонду допомоги жертвам Міжнародного кримінального суду.

Список літератури:

Wiebelhaus-Brahm Eric, Ainley Kirsten Ainley. The evolution of funding for the International Criminal Court: Budgets, donors and gender justice. *Journal of Human Rights*. 2023, Vol. 22, № 1, P. 31–46. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14754835.2022.2156276?needAccess=true>

Доповідь Міжнародного кримінального суду від 30.10.23 р. (A/78/PV.2). URL:

<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n23/324/65/pdf/n2332465.pdf>

International Criminal Tribunal for Rwanda Statute 1994. URL: https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/legal-library/100131_Statute_en_fr_0.pdf

International Criminal Tribunal for Rwanda. URL: <https://unictr.irmct.org/>

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia Statute 1993. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. URL: <https://www.icty.org/>

London Agreement 1945 and the Charter of the Nuremberg Tribunal. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf

Nuremberg Trials Project. URL: <https://nuremberg.law.harvard.edu/>

Residual Special Court for Sierra Leone. URL: <https://rscsl.org/>

Special proclamation by the Supreme Commander for the Allied Powers at Tokyo 1946 and the Charter of the Tokyo Tribunal.

URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.3_1946%20Tokyo%20Charter.pdf

The Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia.
<https://www.eccc.gov.kh/en#section-block-khmer-rouge>

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588

ICC web-site. URL: <https://www.icc-cpi.int/>

Financial Regulations and Rules. (ICC-ASP/7/5 (Part. II-D).
URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/D4B6E16A-BD66-46AF-BB43-8D4C3F069786/281206/FRRRUS0705.pdf>

Amendments to the Financial Regulations and Rules 2008 (ICC-ASP/7). ICC. URL: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP7-Res-05-RUS.pdf

Інформація для жертв в Україні. URL: <https://www.icc-cpi.int/victims/ukraine>

З а н я т т я 6.

Міжнародний кримінальний суд: статус, юрисдикція, процедура провадження

П л а н

1. Юрисдикція МКС за предметом, за колом осіб, за часом, за територією.
2. Комплементарна юрисдикція МКС та критерії прийнятності.
3. Судоустрій МКС. Роль та функції Асамблеї держав-учасниць.
4. Судові відділення та Президія МКС.
5. Канцелярія Прокурора та Секретаріат МКС.
6. Органи Суду: функції та вимоги до кандидатур.

7. Учасники процесу. Особлива роль потерпілих. Органи, що здійснюють допомогу потерпілим. Репарації потерпілим.

8. Стадії провадження справ в МКС (порушення розслідування, розслідування, попереднє судове провадження, судовий розгляд, апеляційне провадження, виконання вироку, ревізійне провадження).

9. Права потерпілих, свідків, підозрюваних та обвинувачених осіб.

10. Форми співробітництва з державами та організаціями.

11. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду.

12. Ратифікація Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду та імплементація положень Римського Статуту до законодавства України.

Завдання

1. Що є підставою для початку провадження в Міжнародному кримінальному Суді?

2. Яка роль Прокурора у міжнародному кримінальному провадженні?

3. У чому полягає особлива роль потерпілих у Міжнародному кримінальному суді?

4. Чи передбачено апеляційне оскарження в Міжнародному кримінальному суді?

5. Чи може Міжнародний кримінальний суд судити заочно (in absentia)?

6. Де відбувають покарання особи, засуджені Міжнародним кримінальним судом?

7. Чи виносить Міжнародний кримінальний суд смертні вироки?

8. Хто дає вказівки Прокурору Міжнародного кримінального суду?

9. Які права передбачено в Римському Статуті для підозрюваних осіб?

10. Які особи здійснюють функції адвоката в Міжнародному кримінальному суді?

11. Чи можуть фізичні особи і організації звертатися до Прокурора Міжнародного кримінального суду?

12. Чи може Міжнародний кримінальний суд присудити компенсацію потерпілим?

13. Проаналізуйте висновки Прокурора МКС по завершенню стадії попереднього вивчення ситуації в Україні: кваліфікація збройного конфлікту, перелік імовірних злочинів, юридична сила попередніх висновків Прокурора.

14. Які ордери на арешт, видані МКС в рамках розслідування злочинів, вчинених у ході російсько-української війни?

Список літератури:

The Oxford Handbook of International Criminal Law / Edited by Kevin Heller, Frederic Megret, Sarah Nouwen, Jens Ohlin, and Darryl Robinson. Oxford University Press, 2020. 918 p.

Commentary on the Law of the International Criminal Court / Edited by Mark Klamberg. Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher. 2017. 819 p.

Сайт Міжнародного кримінального суду. URL: <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Rules of Procedure and Evidence. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RulesProcedureEvidenceEng-2024.pdf>

Regulations of the Court. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-15-regulations-of-the-court-eng.pdf>

Regulations of the Office of the Prosecutor. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RegulationsOTPEng.pdf>

Regulations of the Registry. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RegulationsRegistryENG-2024.pdf>

Code of Professional Conduct for counsel. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/COPCEng.pdf>

Code of Conduct for the Office of the Prosecutor. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Code-of-Conduct-for-the-Office-of-the-Prosecutor.pdf>

Chambers Practice Manual. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-21-chambers-practice-manual-eng.pdf>

Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21.08.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text>

Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.06.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>

МОДУЛЬ 3.

Міжнародні і транснаціональні (конвенційні) злочини

З а н я т т я 7.

Поняття та особливості міжнародних злочинів. Засади міжнародної кримінальної відповідальності

П л а н

1. Теорії щодо міжнародних злочинів.
2. Концепція злочину у міжнародному праві.
3. Поняття та особливості контекстуальних елементів міжнародних злочинів.

4. Матеріальні (actus reus) елементи міжнародних злочинів.
5. Ментальні (mens rea) елементи міжнародних злочинів.
6. Відповідальність за міжнародні злочини: форми співучасті (вчинення злочину, підбурювання або спонукання, віддача наказу, пособництво, сприяння вчиненню злочину групою осіб).
7. Відповідальність військових командирів і цивільних начальників (superior responsibility).
8. Обставини, що звільняють від кримінальної відповідальності (захист себе або іншої особи, крайня необхідність та примус, загроза життю та здоров'ю, помилка, психічне захворювання чи розлад, інтоксикація).
9. Визначення міжнародних злочинів, їх види: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини і злочин агресії.
10. Кримінальна відповідальність за вчинення міжнародних злочинів за Кримінальним кодексом України.

Завдання

1. Проаналізуйте Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» у частині кримінальної відповідальності за міжнародні злочини.
2. Склад яких міжнародних злочинів закріплено у Кримінальному кодексі України. Яка за їх вчинення передбачена відповідальність?

Список літератури:

Elements of crimes. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/ElementsOfCrimesEng.pdf>

Mettraux Guénaél International crimes: Law and Practice. *Oxford Scholarly Authorities on International Law*. Vol. 2: Genocide, 2019. P. 153-160. URL: <https://academic.oup.com/book/57761/chapter/470834404>

Gideon Boas, James L. Bischoff and Natalie L. Reid International Criminal Law Practitioner Library (Elements of Crimes under International Law). University Press. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/4d3bb5/pdf/>

Grech Omar The contextual elements in Crimes Against Humanity: key developments from the Nuremberg Tribunal to the Rome Statute. Centre for the Study and Practice of Conflict Resolution, University of Malta, URL: https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/79212/1/The_contextual_elements%20in_crimes_against_humanity_key_developments_from_the_Nuremberg_Tribunal_to_the_Rome_Statute_2021.pdf

Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21.08.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text>

З а н я т т я 8.

Поняття та особливості злочину геноциду і злочинів проти людяності

П л а н

1. Історичний огляд міжнародно-правового співробітництва у боротьбі з геноцидом.
2. Правове регулювання заборони геноциду на міжнародному рівні.
3. Контекстуальні елементи злочину геноцид.
4. Форми вчинення геноциду:
  - 4.1. Вбивство.

- 4.2. Нанесення тяжких тілесних або психічних ушкоджень.
- 4.3. Навмисне створення життєвих умов, які розраховані на повне або часткове знищення.
- 4.4. Дії, розраховані на унеможливлення народження дітей.
- 4.5. Насильницька передача дітей цієї групи іншій.
5. Голодомор в Україні як геноцид.
6. Контекстуальні елементи злочинів проти людяності.
7. Правове регулювання заборони злочинів проти людяності, їх види.

Завдання

1. Чи можна вважати діяння громадян РФ під час повномасштабного вторгнення на територію України як імовірний геноцид?
2. Надайте характеристику справ Міжнародного Суду ООН, Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії та Міжнародного трибуналу щодо Руанди стосовно геноциду.
3. Надайте характеристику злочинів проти людяності, вчинених під час Революції Гідності.
4. Надайте характеристику ордерів на арешт, виданих до сьогодні Міжнародним кримінальним судом щодо громадян РФ.

Список літератури:

Schabas William A. *Genocide in international law: the Crime of Crimes*, Second Edition. Cambridge University Press, 2009. URL: https://assets.cambridge.org/97805218/83979/frontmatter/9780521883979_frontmatter.pdf

District Court of Jerusalem, *The State of Israel v. Adolf Eichmann*, Case No. 40/61, 11 December 1961. URL: https://www.asser.nl/upload/documents/DomCLIC/Docs/NLP/Israel/Eichmann_Judgement_11-12-1961.pdf

Supreme Court of Israel, *Adolf Eichmann v. The Attorney General*, Criminal Appeal 336/61, 29 May 1962. URL: <https://www.internationalcrimesdatabase.org/case/192/eichmann/>

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, *Prosecutor v. Radislav Krstić*, Case No: IT-98-33-A, 19 April 2004. URL:

<https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/icty/2001/en/40159>

International Court of Justice, *Armed Activities on the Territory of the Congo (New Application: 2002) (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda)*, Jurisdiction and Admissibility, I.C.J. Reports 2006. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/126/10435.pdf>

Security Council resolution 1674 (2006) of 28 April 2006. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/573969?ln=en>

2005 World Summit Outcome, General Assembly resolution 60/1 of 16 September 2005. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/genera/assembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf

Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General, pursuant to Security Council resolution 1564 (2004) of 18 September 2004, 25 January 2005. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/1480de/pdf/>

Security Council resolution 1564 (2004) of 18 September 2004 (establishment of an international commission of inquiry on Darfur). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/530567?v=pdf>

The crises in Darfur, Secretary Colin L. Powell, Testimony Before the Senate Foreign Relations Committee, United States of America, 9 September 2004, 2004/955 (Press release). URL: <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/36042.htm>

Schabas William A. Groups protected by the genocide Convention: conflicting interpretations from the International Criminal Tribunal from Rwanda. *ILSA Journal of International & Comparative Law*. Vol. 6. P. 375-387. URL: <https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1263&context=ilsajournal>

Schabas William A. The “Odious Scourge”: Evolving Interpretations of the Crime of Genocide. *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*. Vol. 1. Issue 2. September 2006. URL:

<https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1241&context=gsp>

Council of Europe Parliamentary Assembly Resolution 2516 (2023). Ensuring a just peace in Ukraine and lasting security in Europe. URL: <https://pace.coe.int/en/files/33142/html>

Римський статут МКС від 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

Elements of crimes. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/ElementsOfCrimesEng.pdf>

UN Human Rights Office of the High Commissioner, Info Note 2, DRC 1993-2003 UN XLI Mapping Report. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/CD/F_S-2_Crimes_Final.pdf

З а н я т т я 9. П о н я т т я т а о с о б л и в о с т і з л о ч и н у а г р е с і ї і в о є н н и х з л о ч и н і в

П л а н

1. Воєнні злочини: контекстуальні елементи.
2. Воєнні злочини: категорії в міжнародному і національному праві.
3. Злочин агресії, проблеми визначення поняття і правового механізму боротьби з ним.
4. Роль Ради Безпеки ООН у вирішенні питання про наявність агресії.
5. Юрисдикція МКС стосовно злочину агресії.
6. Злочин агресії: проблеми визначення, обмеженість юрисдикції МКС щодо злочину агресії.

Завдання

1. Проаналізуйте Резолюцію 3314 (1974 р.) на предмет її застосування до фактів, що мали місце в Криму і на Донбасі у лютому-березні-квітні 2014 р. та під час повномасштабного вторгнення з 2022 р. Знайдіть відповідність між фактами і пунктами ст. 3 Резолюції.

2. Якими є перепони для притягнення до відповідальності Міжнародним кримінальним судом щодо злочину агресії ймовірно вчиненого в Україні.

3. Надайте характеристику ордерів на арешт, виданих до сьогодні Міжнародним кримінальним судом щодо громадян рф.

4. Окресліть перспективи створення Спеціального Трибуналу щодо злочину агресії проти України.

5. Які особливості має суб'єктний склад злочину агресії?

Список літератури:

Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. О., 2018. 208 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf

UN Human Rights Office of the High Commissioner, Info Note 2, DRC 1993-2003 UN XLI Mapping Report. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/CD/F_S-2_Crimes_Final.pdf

Резолюція ГА ООН 3314 від 1974 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml

Boas Anouk T. The definition of the Crime of Aggression and its relevance for contemporary armed conflict. URL: <https://www.internationalcrimesdatabase.org/upload/documents/20141020T170547-ICD%20Brief%201%20-%20Boas.pdf>

Elements of crimes. ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/ElementsOfCrimesEng.pdf>

Касинюк І. В. Сучасні проблеми міжнародно-правового регулювання кримінальної відповідальності за злочин агресії.

Науковий вісник Ужгородського національного університету.
Серія Право. 2016. Вип. 38, Том 2. С. 150-153.

Сайт Міжнародного кримінального суду <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс: навчальний посібник. Київ: Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2020. 397 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2836>

Definition of War Crimes. International Humanitarian Law Databases. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule156>

З а н я т т я 10.

Транснаціональні (конвенційні) злочини

П л а н

1. Поняття та класифікація транснаціональних злочинів.
2. Транснаціональна організована злочинність:
  - 2.1. Корупція.
  - 2.2. Легалізація доходів, отриманих злочинних шляхом («відмивання грошей»).
  - 2.3. Торгівля людьми.
  - 2.4. Незаконний обіг наркотиків і психотропних речовин.
  - 2.5. Піратство.
3. Тероризм: поняття, види, правове регулювання боротьби з ним.
4. Захоплення літаків та інші незаконні дії проти безпеки цивільної авіації.
5. Визначення, правова регламентація і принципи правової допомоги у кримінальних справах.
6. Традиційні форми співробітництва з питань правової допомоги у кримінальних справах: правове регулювання, види.

7. Органи держави, компетентні здійснювати діяльність з надання правової допомоги.
8. Екстрадиція: поняття, правове регулювання.
9. Універсальні та регіональні організаційно-правові механізми боротьби зі злочинністю.

Завдання

1. Проаналізуйте справу України проти Росії в Міжнародному Суді ООН щодо порушення Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму.
2. Надайте аналіз правових наслідків збиття літаку рейсу МН-17 російськими збройними формуваннями.
3. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол): організаційно-правова структура, компетенція та повноваження. Діяльність Національного Центрального Бюро Інтерполу в Україні.
4. Діяльність Організації з безпеки і співробітництва в Європі з протидії злочинності.
5. Перелічити міжнародні спеціалізовані універсальні органи з боротьби зі злочинністю.
6. Скласти клопотання про видачу особи в Україну, визначити додатки до нього.

Список літератури:

- Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15.05.1972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_008#Text
- Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text
- Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
- Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text

Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text

Наказ Генеральної прокуратури України «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва» від 18.09.2015 р. № 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0223900-15#Text>

Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження» від 19.08.2019 р. № 2599/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19#Text>

Lee, Yanghee, Myanmar: 'Possible war crimes and crimes against humanity ongoing in Rakhine and Chin States'. URL: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/04/myanmar-possible-war-crimes-and-crimes-against-humanity-ongoing-rakhine-and?LangID=E&NewsID=25838>

[Конвенція ООН проти корупції 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text)

Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text

Конвенція про відкрите море від 1958 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/hsea.pdf

Конвенція ООН з морського права від 1982 р. URL: <https://www.un.org/ru/law/lawsea/convention.shtml>

Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text

Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text

Навчальне видання

Електронне видання

ПОСІБНИК

для практичних занять з навчальної дисципліни
«Міжнародне кримінальне право»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»

Укладачі: ПОГОРСЛОВА Юлія Олександрівна,
СЕНАТОРОВА Оксана Василівна,
СТЕШЕНКО Володимир Миколайович

Відповідальний за випуск *В. М. Стешенко*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*